

Motion till riksdagen 2023/24:1524

av Amanda Lind m.fl. (MP)

Politik för de nationella minoriteterna

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade möjligheter till minoritetsspråk för alla de obligatoriska skolformerna, för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa nationellt minoritetsspråk som eget ämne i skolan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en permanent finansiering av minoritetsspråkens språkcentrum efter 2024 och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en långsiktig finansiering av resursbibliotek för de nationella minoriteterna och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka public services programutbud på de nationella minoritetsspråken och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna till gränsöverskridande samarbete mellan Sverige, Finland och Norge vad gäller tidningar på finska, meänkieli och samiska och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta informationscenter om judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett kunskapslyft riktat till offentliganställda och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla kommuner ska få stöd för att kunna leva upp till sina skyldigheter enligt grundskyddet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om språk ska införas som diskrimineringsgrund och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera uppföljningen av minoritetspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka de långsiktiga förutsättningarna för minoriteternas organisationer och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka arbetet mot hatbrott och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka romers inkludering och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja judiskt liv i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att bidraget till säkerhetshöjande åtgärder till trossamfund, ideella föreningar och stiftelser utformas på ett mer ändamålsenligt sätt och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en status för tornedalingar, kväner och lantalaiset som urfolk och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att synliggöra tornedalingars kultur och historia och stärka rätten till meänkieli och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gå vidare med förslagen om en kultursamlande verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på sverigefinnarnas rätt till språk och kultur och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka urfolket samernas rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Eftersom judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar erkänts som nationella minoriteter i Sverige har individer som tillhör dessa grupper särskilda rättigheter som rör språk, kultur och inflytande. Som part i Europarådets ramkonvention till skydd för de nationella minoriteterna och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritets-språk är Sverige skyldigt att bevara, skydda och utveckla de särskilda rättigheter som tillhör nationella minoriteter. Det innebär bland annat att diskriminering av personer tillhörande en nationell minoritet är förbjuden och att staten måste vidta åtgärder för att uppnå jämlikhet mellan majoritetsbefolkningen och minoriteterna. Sverige har ett ansvar att tillförsäkra minoriteter rätten till information, inflytande och delaktighet samt möjlighet att bevara och utveckla sin kultur, sin religion, sitt språk, sina traditioner och sitt kulturarv.

För att säkerställa Sveriges internationella åtaganden krävs ett aktivt och förstärkt arbete för nationella minoriteter. I slutändan handlar det om att överbrygga en situation där uppemot en tiondel av landets befolkning inte fullt ut har tillgång till lika rättigheter och möjligheter. De skillnader som idag finns mellan majoritetsbefolkningen och de

nationella minoriteterna motverkar demokratin och sammanhållningen i samhället samt individens möjlighet att åtnjuta sina mänskliga rättigheter.

Genom historien har de nationella minoriteterna utsatts för omfattande övergrepp och diskriminering. Denna historia förpliktar oss till något annat. Det är därför av yttersta vikt att tillförsäkra judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar deras rätt till språk, kultur och inflytande.

Miljöpartiet står upp för de nationella minoriteternas rättigheter och drev under den förra mandatperioden på för en högre ambition i minoritetspolitiken och gör det fortsatt. Vi har bland annat gjort en satsning på nationella minoriteters språk och kultur med nya språkcentrum och stärkta minoritetsbibliotek. Vi har lagt fram en historisk konsultationsordning för det samiska folket samt inrättat sanningskommissioner för urfolket samerna och den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset. Vi har stärkt det judiska museet och avsatt medel för romsk inkludering. Vi har fått mycket gjort men mer behöver göras.

Språksatsning för att bevara minoritetsspråken

Utökad möjlighet till minoritetsspråk i skolan

Fortsatta satsningar krävs på språk, utbildning och kultur. I syfte att stärka efterlevnaden av minoritetskonventionerna tillkom lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724). Där framgår det tydligt att den verksamhet som erbjuds i förskola och äldreomsorg inom kommuner i förvaltningsområde ska ske helt eller till väsentlig del på minoritetsspråket.

Bestämmelserna om förskola på minoritetsspråk är införda i skollagen. För att ytterligare revitalisera och stärka minoritetsspråken i Sverige bör nya bestämmelser om undervisning i nationella minoritetsspråk införas för alla de obligatoriska skolformerna, för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det är viktigt att minoritetsspråken garanteras en större undervisningstid inom ramen för skoldagen. Sverige bör också utöka den tvåspråkiga undervisningen för samiska.

Undervisningen måste införlivas i den ordinarie skoldagen för att attrahera fler elever att läsa nationella minoritetsspråk. Skolan behöver erbjuda ett tillräckligt antal timmar för att eleverna ska ha möjlighet att tillägna sig språket för att kunna använda det vidare i studier och arbete. I likhet med utredningen "Nationella minoritetsspråk i skolan" (SOU 2017:91) föreslår Miljöpartiet att nationellt minoritetsspråk bör införas som ett eget ämne, med cirka tre timmars undervisning per vecka under ordinarie skoltid. Genom en egen beteckning kan ämnets status stärkas. Det ökar också möjligheten att attrahera kompetenta språklärare.

Permanent finansiering för språkcentrum

Miljöpartiet var med och genomförde en historisk satsning på nationella minoritetsspråk under tiden i regering. Bland annat lanserades satsningar på långsiktiga handlingsprogram och på att inrätta språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romska. Sedan tidigare har Sametinget ansvarat för flera samiska språkcentrum.

Nationella språkcentrum ska ge stöd och kunskap som underlättar för språkbärare i hela landet att behålla, ta tillbaka och utveckla sitt språk – så att de nationella minoritetsspråken kan leva vidare. Språkcentrumen ska aktivt främja och stimulera till ökad användning av språken, bistå med sakkunskap och sprida kunskaper om språken och hur de revitaliseras.

Språkcentrum är också viktiga då utbildningsområdet inte ensamt kan trygga minoritetsspråkens utveckling. De nationella minoriteternas kulturer och språk måste stödjas brett och som en del av svenskt kulturarv och mångfald. Flera instanser, däribland språkcentrum, behöver bidra med möjligheter att använda språken och det allmänna måste tillhandahålla relevant och korrekt information om de språkliga rättigheter som gäller för de nationella minoriteterna.

Som nästa steg bör finansieringen för minoritetsspråkens språkcentrum – samt övriga resurser för språkrevitalisering – permanentas efter 2024.

Långsiktig finansiering för resursbibliotek

Det nationella stödet till biblioteken är viktigt. Enligt bibliotekslagen ska de nationella minoriteterna ägnas särskild uppmärksamhet och garanteras likvärdig biblioteksverksamhet oavsett var de bor i landet. Enligt lag ska en strukturerad dialog föras med grupperna i syfte att utforma en angelägen biblioteksverksamhet. Att skydda och stärka språken och de kulturella identiteterna samt att bidra till barns utveckling av en flerkulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket är några av bibliotekens uppgifter.

I regering gav Miljöpartiet Kungliga biblioteket i uppdrag att inrätta resursbibliotek för de nationella minoritetsspråken. Detta innebär att flera av de nationella minoriteternas bibliotek kan ges ett ansvar som statligt finansierade resursbibliotek för sina respektive språkområden. Sådana särskilt utpekade resursbibliotek har till uppgift att stödja och bidra med kompetensutveckling, konsultativ verksamhet och medieförsörjning till biblioteken.

Återredovisning av uppdraget ska ske under 2023. Miljöpartiet anser att det är viktigt att säkra att resursbiblioteken får en tillräcklig och permanent finansiering för att kunna genomföra sina uppgifter. Med ett garanterat ekonomiskt stöd möjliggörs ambitionen med att all utgivning på minoritetsspråken ska vara tillgänglig via biblioteken genom såväl e-böcker som barnböcker, tidskrifter och forskningspublikationer.

Öka public service programutbud på minoritetsspråken

Synliggörandet av de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i samhället genom public service är av stor betydelse för att åstadkomma en ökad medvetenhet och kunskap om de nationella minoritetsspråken. Nyheter och information liksom kulturupplevelser, i såväl radio som tv, synliggör språken och därigenom minoriteterna som talar dem.

Med public service ges minoritetsspråken en mer självklar plats i samhället. Det främjar möjligheten att ta del av sitt minoritetsspråk och sin kultur i hela Sverige. Inte minst främjar tv- och radioutbudet på de nationella minoritetsspråken de yngre generationernas möjligheter att hålla sitt språk och sin kultur levande.

I nästa sändningstillstånd vill Miljöpartiet att public service programutbud på de nationella minoritetsspråken ska öka. Det behövs både mer nyhetsinslag och kulturinslag för att hålla minoritetskulturer och minoritetsspråk levande. Även möjligheterna till gränsöverskridande samarbete mellan Sverige, Finland och Norge vad gäller tidningar på finska, meänkieli och samiska bör undersökas.

Kunskapssatsning i fråga om nationella minoriteter

Inrätta informationscenter

Allmänhetens medvetenhet och kunskap om de nationella minoriteterna är inte bara en fråga för minoriteterna själva utan i högsta grad en fråga för hela samhället. Under lång tid har kunskapsnivån i fråga om de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken i allmänhet varit låg, något som uppmärksammats av både minoritetsorganisationerna och statliga utredningar. Trots de kunskapshöjande insatser som genomförts har de senaste tio årens uppföljning av minoritetslagen visat att kunskapsläget inte har förbättrats.

Miljöpartiet driver på för en kunskapshöjning i fråga om de nationella minoriteternas rättigheter, kultur och språk såväl bland allmänheten som hos minoritetsgrupperna själva. Inrättandet av informationscentrum för de nationella minoritetsgrupperna är en viktig insats i detta.

Sametinget har sedan flera år tillbaka ett nationellt ansvar att via Samiskt informationscentrum informera om samer och samisk kultur. Informationscentret är en viktig tillgång för att främja och öka tillgången på information om det samiska samhället samt göra den lättillgänglig.

För att stärka och öka informationen om judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar vill Miljöpartiet inrätta informationscentrum för även dessa minoritetsgrupper. På så vis ökar inte bara tillgången och tillgängligheten till information om respektive grupp, utan också möjligheten till samverkan mellan grupperna och olika aktörer som arbetar med information om nationella minoriteter.

Kunskapslyft riktat till offentliganställda

Kunskapshöjande insatser om de nationella minoriteternas språk, kultur och rättigheter behövs på flera olika arenor i samhället. Offentliganställda är en viktig målgrupp mot bakgrund av att minoritetsspråkstalare har särskilda rättigheter inom skola, vård och omsorg och därmed rätt att använda sitt språk inom delar av den offentliga förvaltningen. Offentliganställda har också ett ansvar i fråga om att ge minoritetsspråkstalare ökad kunskap om vilka språkliga och kulturella rättigheter de har.

Miljöpartiet verkar för ett kunskapslyft i fråga om nationella minoriteters språkliga och kulturella rättigheter riktat till tjänstepersoner och offentligt anställda. Ju fler tjänstepersoner som känner till vilka rättigheter minoritetsgrupper har, desto bättre kan servicen bli. Att involvera representanter från de nationella minoriteterna i detta kunskapslyft är avgörande. En annan viktig del i kunskapslyftet är att ge skolpersonal

tillräckliga resurser för att alla barn och unga ska få information om Sveriges urfolk, nationella minoriteter och minoritetsspråken.

Arbetet har påbörjats. Under 2022 tog Länsstyrelsen i Stockholms län tillsammans med Sametinget fram en webbutbildning främst riktad till verksamma inom kommuner, regioner och statliga myndigheter. Utbildningen innehåller grundläggande information om minoritetspolitiken och minoritetslagen. Detta kunskapshöjande arbete måste på olika sätt fortsätta och intensifieras.

Kommuner ska få stöd för att leva upp till grundskyddet

Kommuner och regioner spelar en viktig roll i främjandet och bevarandet av de nationella minoriteternas rättigheter. Kommuner som är anslutna till något förvaltningsområde har ett ansvar för att medborgare ska kunna använda samiska, finska eller meänkieli i kontakter med myndigheter samt erbjuda förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på dessa språk. Även kommunerna utanför förvaltningsområdena är skyldiga att upprätthålla och skydda minoriteternas särskilda rättigheter. Dessa kommuner ska bland annat säkerställa att de nationella minoriteterna kan få information från myndigheter om deras möjligheter till inflytande i frågor som berör dem. De ska också främja skyddet för och utvecklingen av minoriteternas kulturella identitet, liksom utvecklingen av minoritetsspråken. Därmed har de lokala och regionala verksamheterna, som möter individer som tillhör de nationella minoriteterna i sin vardag, ett stort ansvar för de nationella minoritetsgruppernas förutsättningar i praktiken.

Samtidigt har studier av minoritetslagens genomslag visat att kunskapen om de nationella minoriteterna och minoritetslagen fortsatt är bristfällig i många av Sveriges kommuner och regioner. Fortfarande, tretton år sedan minoritetslagen trädde i kraft, har alldeles för få av de drygt 200 kommuner som inte ingår i något förvaltningsområde vidtagit tillräckliga åtgärder för att uppfylla lagens krav om grundskydd för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Miljöpartiet vill säkerställa att alla kommuner får stöd och resurser för att leva upp till sina skyldigheter enligt grundskyddet för nationella minoriteter – och att staten följer upp hur arbetet går.

Stärk genomförandet av minoritetspolitiken

Inför språk som diskrimineringsgrund

Sverige har fastställt de nationella minoriteternas språkliga ställning i regeringsformen, språklagen, minoritetslagen, skollagen, bibliotekslagen och barnkonventionen samt i förordningen om förvaltningsområden för de nationella minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska. Det är därmed ingen tvekan om att minoritetsspråken är en väsentlig och levande aspekt av minoriteternas identitet, liv och kultur. Trots detta hindrar bristande rättsmedel minoriteternas rätt till rättvisa, särskilt när det är språket som diskrimineras.

En grund för demokrati är, förutom majoritetsbeslut, också skydd för minoriteter. I det är diskrimineringslagen viktig. De diskrimineringsgrunder i lagen som idag kan vara aktuella i fråga om de nationella minoriteterna är ”etnisk tillhörighet” och ”religion eller

annan trosuppfattning”. Samtidigt har det visat sig att den diskriminering som de nationella minoriteterna utsätts för ofta påverkar deras rätt att använda sitt minoritetsspråk, vilket inte tillräckligt regleras av befintliga diskrimineringsgrunder. Att känna sig fri från risken att utsättas för diskriminering och trakasserier är en förutsättning för att kunna använda sitt språk och utöva sin kultur. Dessutom har Sverige återkommande fått rekommendationer, från såväl Europarådets granskningar som statliga utredningar, om att utreda om språk ska införas som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. De senaste årens granskningar från Europarådet har lyft frågan om att införa språk som diskrimineringsgrund som högsta prioritet.

För att vi ska få ett samhälle fritt från diskriminering behöver lagstiftningen utvecklas där det finns brister. Miljöpartiet vill se över hur diskrimineringslagen ska kunna tillämpas bättre vid diskriminering på grund av bland annat språk.

Effektivare samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken

Utöver myndigheternas uppgift att sprida kunskap om minoritetslagen, dess genomförande och de nationella minoriteternas rättigheter har de ett uppföljningsuppdrag. Regeringen beslutade i augusti 2018 att en särskild utredare skulle analysera och föreslå hur ansvaret för samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken skulle organiseras. Utredaren fick även i uppdrag att föreslå hur det minoritetspolitiska uppföljningssystemet skulle kunna förbättras. Den färdiga utredningen ”Högre växel i minoritetspolitiken – Stärkt samordning och uppföljning” (SOU 2020:27) pekade på det fortsatta behovet av förbättringar inom politiken för nationella minoriteter, framför allt genom att förbättra styrkedjan och ansvaret för samordning och uppföljning av politiken.

Utredningen gjorde bedömningen att den nuvarande styrningen av området inte är tillräckligt effektiv och lämnade förslag om att det ska inrättas en ny särskild myndighet med ansvar för samordning, uppföljning och främjande av minoritetspolitiken. Idag ligger uppföljningsuppdraget för minoritetspolitiken hos Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget. Utredningen menar dock att deras uppdrag är otydligt utformat och att uppföljningsmyndigheterna inte lyckats ge en tillräckligt tydlig bild av den faktiska situationen för de nationella minoriteterna inom kommuner och regioner. Detta är allvarligt då det gjort att minoriteternas tilltro till uppföljningsmyndigheterna är låg. Samtidigt kritiserade flera remissinstanser förslaget om en ny uppföljningsmyndighet och ville istället stärka de nuvarande.

Miljöpartiet har inte i dagsläget tagit ställning till om en ny myndighet behövs för uppföljningen utan har lagt fokus på att stärka de befintliga strukturerna. I den historiska satsningen på nationella minoriteter om 90 miljoner kronor under åren 2022–2024 aviserades en förstärkning av Länsstyrelsen i Stockholms län. Även Sametinget behöver tilldelas mer resurser till sitt förvaltningsanslag. För Miljöpartiet är det viktigt att följa hur detta arbete faller ut. En effektiv och ändamålsenlig samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken är avgörande för att minoritetspolitiken i sin helhet ska stärkas.

Mer resurser till och långsiktiga förutsättningar för minoriteternas organisationer

De nationella minoriteternas föreningar och organisationer har, både lokalt och nationellt, en ytterst viktig roll för att minoritetspolitiken ska få genomslag. Samtidigt är dessa organisationer hårt pressade. Förväntningarna på de nationella minoriteternas föreningsliv som en källa till deltagande och kunskap är hög, samtidigt som föreningar och organisationer ofta saknar de ekonomiska och personella resurser som detta kräver. Det är glädjande att statsbidraget till organisationer som företräder nationella minoriteter äntligen kunnat ges en kraftig höjning i och med den förstärkning av minoritetspolitiken som gjordes 2022–2024. Utfallet behöver följas upp och permanenta medel anslås efter 2024.

Det är även viktigt att långsiktigheten i stödet ökar. Det blir ryckigt när medel anslås för ett år i taget och när summorna förändras på årsbasis. Det innebär att det blir svårt att anställa och få kontinuitet i verksamheten, samtidigt som förväntningarna är höga på organisationerna när det gäller att delta i olika samråd och på andra sätt bidra till förverkligandet av minoritetspolitiken.

De nationella minoriteterna ska stå självständiga i förhållande till staten. Det innebär att efter att vissa demokratiska grundregler har uppfyllts ska organisationerna själva få bestämma vad deras resurser ska användas till. Det måste i högre utsträckning säkerställas att EU-bidrag, öronmärkta för att stärka nationella och etniska minoriteter, går direkt till minoritetsorganisationer istället för via medlemsstaterna.

Förstärk arbetet mot hatbrott

Ett hatbrott innebär att gärningspersonen utför ett angrepp på grund av sin negativa inställning till vissa personers egenskaper. Hatbrott kan vara brotten hets mot folkgrupp och olaga diskriminering eller andra brott där motivet varit att kränka en person eller folkgrupp på grund av hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller någon annan liknande omständighet.

Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) är de vanligaste hatbrotten ofredande och olaga hot. Antalet hatbrottsmarkerade polisanmälningar 2020 i vilka ett eller flera hatbrottsmotiv kunde identifieras uppgick till 3 398 anmälningar. På en övergripande nivå var främlingsfientliga och rasistiska hatbrott (55 procent) vanligast, följt av hatbrott mot religiösa grupper (17 procent), ospecificerade hatbrott (15 procent) och hbtqi-relaterade hatbrott (13 procent). Av de främlingsfientliga och rasistiska hatbrotten var afrofobiska hatbrott vanligast under 2020.

Det finns en brist på forskning avseende hatbrott mot de nationella minoriteterna. Brå genomförde en studie om antisemitiska hatbrott som publicerades 2019 och har sedan juni 2022 i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad studie om hatbrott mot samer.

Varje hatbrott utgör en kränkning av en människas rättigheter och är ett uttryck för synen att alla människor inte är lika mycket värda. Miljöpartiet vill ta krafttag mot hatbrotten.

Miljöpartiet vill stärka hatbrottsarbetet inom polisen genom utökade hatbrottsenheter, bättre intern utbildning och förstärkt samverkan med civilsamhället. Vi vill också förbättra det förebyggande arbetet inom skolan och på nätet. Vi vill dessutom

införa jämlikhetsdata, så att statistiken och kunskapen förbättras och därmed också möjligheterna att bekämpa hatbrotten. En annan viktig åtgärd är att införa en specialiserad stömlinje för de som utsätts för hatbrott. Arbetet med att bekämpa hatbrott på nätet och ställa större krav på internetplattformarna bör också intensifieras.

Arbetet mot antidemokratiska och våldsbejakande aktörer behöver stärkas. Det kräver ett effektivt arbete mot de värderingar som dessa organisationer står för. Vi vill också se ett förbud mot rasistiska organisationer, så som har föreslagits av Kommittén om förbud mot rasistiska organisationer (SOU 2021:27).

Specifika åtgärder för de olika minoriteterna

Öka romers inkludering

Romer har under lång tid varit utsatta för omfattande diskriminering. De har tidvis förbjudits att komma in i Sverige, tvångssteriliserats eller nekats fast bostad. Än idag utsätts romer för diskriminering och antiziganism, vilket gör att en del romer döljer sin romska identitet och sitt språk på grund av fördomar och negativa attityder, bland annat i kontakten med olika offentliga verksamheter. Det svenska majoritetssamhällets agerande gentemot romer är en del av den exkludering som romer utsatts för också i övriga Europa. Många romer lever fortfarande i utanförskap och det finns en stor förtroendeklyfta mellan många romer och samhällets institutioner.

Den diskriminering och förföljelse som drabbat den romska minoriteten har bidragit till en bristande dokumentation av romers historia i till exempel museer och arkiv. För att motverka en sådan utveckling i framtiden måste romer i högre grad involveras i frågor som rör dem. Detta har även goda erfarenheter från det tidigare arbetet för att nå målet för romsk inkludering visat.

Den långsiktiga strategin för romsk inkludering har två särskilt utpekade verksamhetsområden: utbildning och social omsorg. Det innebär att de utbildningsklyftor som skapas av utanförskap ska elimineras samt att den romska gruppen ska ges tillgång till förskola och äldreomsorg på modersmålet. Tillgången på utbildade modersmålslärare varierar stort runt om i Sverige, och därför måste arbetet för att säkra tillgången till språklärare fortsätta. Alla barn i Sverige har rätt att tillägna sig kunskaper i svenska samtidigt som de ska ha goda förutsättningar att utveckla sitt modersmål. Strategin för romsk inkludering måste ges en långsiktig och tillräcklig finansiering. Vi vill även att arbetet med strategin utvärderas så att rätt prioriteringar kan göras framåt.

Som en del av strategin för romsk inkludering har projekt med brobyggare genomförts som har varit uppskattade från olika parter. Som en del av den nya satsningen på nationella minoriteter har Statens skolverk och Socialstyrelsen fått i uppdrag att säkerställa att lämplig utbildning tas fram och görs tillgänglig 2022–2024 för personer med romsk språk- och kulturkompetens för arbete inom förskola, förskoleklass, skola, fritidshem, vuxenutbildning och socialtjänst eller hälso- och sjukvård. Utbildningen i sin helhet ska bidra till romsk inkludering i enlighet med regeringens strategi. Det kommer att vara viktigt att följa upp detta arbete.

En annan viktig del av strategin för romsk inkludering är att stärka förutsättningarna för romska flickor och kvinnor. Vi vill se kunskapshöjande insatser och fler satsningar riktade mot att stärka jämställdheten inom den romska gruppen. Länsstyrelsen i

Stockholm har haft ett uppdrag att genomföra insatser riktade mot romska flickor och kvinnor. Vi vill att utfallet av detta och andra åtgärder följs upp och att fler steg tas.

För att öka romers inkludering är främjandet av romskt föreningsliv en viktig del. I Sverige finns ett stort antal organisationer och föreningar som på olika sätt representerar romer och romers intressen, till exempel för att motverka antiziganism och stärka romers sociala och politiska rättigheter. Samtidigt saknas en central struktur och resursbristen är stor. Vi vill stärka romsk organisering, och en fortsatt dialog med det romska föreningslivet bör ske för att diskutera formerna för detta.

Det nationella tiggeriförbud som regeringen och Sverigedemokraterna vill utreda är problematiskt på många sätt, bland annat med tanke på hur det riskerar att påverka den romska minoriteten. Då det främst är romska migranter som på grund av hemlöshet och fattigdom tvingas till tiggeri, skulle ett tiggeriförbud i praktiken drabba den redan utsatta gruppen romer. Förbudet skulle innebära diskriminering med grund i etnisk tillhörighet, vilket strider mot Sveriges internationella åtaganden. Risken är också stor att ett tiggeriförbud leder till ökad antiziganism, fler hatbrott och ett ännu hårdare klimat för en av samhällets mest utsatta grupper. Mot bakgrund av detta borde regeringen och dess samarbetsparti skyndsamt dra tillbaka förslaget.

Främja judiskt liv i Sverige

Antisemitism, antiziganism och rasism, de drivkrafter som ledde till nazisternas folk-mord, finns fortfarande i våra samhällen och tar sig nya uttryck. Hatet mot judar finns i vår historia, i högerextrema grupper, i delar av den extrema vänstern och i islamistiska miljöer. Vi ser antisemitism hos vuxna och barn som flytt till Sverige från länder där judehat präglar skolundervisning och statlig propaganda. Antisemitiska budskap återfinns hos de som angrep den amerikanska kongressen i Washington och i grupper som sprider konspirationsteorier om vaccinationer och covid-19-pandemin, inte minst i sociala medier. Judar och judiska församlingar och organisationer utsätts för hot och hatbrott, även i Sverige.

Miljöpartiet är bekymrat över det läge som råder just nu, där den judiska minoriteten i Sverige befinner sig i en allt sämre situation rent säkerhetsmässigt. I regering har vi därför arbetat aktivt för att göra läget för judiska församlingar i Sverige säkrare. Det straffrättsliga skyddet mot hatpropaganda på rasistiska grunder är starkt i Sverige; dock finns det anledning att se över förstärkningar. I regering tillsatte vi en utredning som nu har föreslagit en kriminalisering av bl.a. offentlig förnekelse av Förintelsen, folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser (SOU 2023:17). Vi anser att regeringen bör ta förslaget vidare. En nära dialog bör föras med den judiska minoriteten i det fortsatta arbetet.

Synligheten för jiddisch och jiddischkulturen är i vissa fall mer komplex än för många andra minoritetsspråk då det bland många personer med judisk bakgrund finns en oro för den egna säkerheten som kan motverka benägenheten att öppet visa sin judiska identitet. Det är därför angeläget att satsningar görs på att främja och synliggöra jiddisch som ett nationellt minoritetsspråk samt att synliggöra judiskt kulturliv.

I regering tog Miljöpartiet initiativ till att en strategi för judiskt liv i Sverige skulle tas fram. En samlad beskrivning av förutsättningarna för den judiska minoriteten och en kartläggning över judars hinder och möjligheter är viktig för att säkra fortlevnaden och utvecklingen av judiskt liv i Sverige. Miljöpartiet välkomnar att regeringen i somras

beslutade att en särskild utredare ska lämna förslag till en nationell strategi för stärkande av judiskt liv i Sverige. Det är viktigt att utredningens slutsatser beaktas. Utredningen är en del av Sveriges åtaganden efter Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism, som vi var med och arrangerade. Miljöpartiet var också med och föreslog att Sveriges museum om Förintelsen ska inrättas. Det är oerhört viktigt att det nya museet får en god och långsiktig finansiering.

En översyn av bidraget för säkerhetshöjande åtgärder till trossamfund, föreningar och stiftelser har gjorts av Statskontoret, som bland annat kom fram till att bidragen inte i tillräcklig grad gynnar de grupper som behöver dem mest. Det behöver ändras så att medlen kan fördelas på ett mer ändamålsenligt och långsiktigt sätt.

Utred urfolksstatus, synliggör tornedalingars kultur och historia och stärk rätten till meänkieli

Idag är samerna den enda folkgrupp i Sverige som formellt erkänts som urfolk. Miljöpartiet vill att frågan om urfolksstatus för tornedalingar, kväner och lantalaiset ska utredas. I ILO:s konvention (nr 169) om ursprungsfolk och stamfolk definieras urfolk som: ”folk i självstyrande länder, vilka betraktas som ursprungsfolk på grund av att de härstammar från folkgrupper som bodde i landet eller i ett geografiskt område som landet tillhör, vid tiden för erövring eller kolonisation eller fastställandet av nuvarande statsgränser och vilka, oavsett rättslig ställning, har behållit en del av eller alla sina sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner.” Definitionen av ”urfolk” utesluter därmed inte att det inte skulle kunna finnas flera folk med samma anspråk på att ses som urfolk. Det är väl belagt att dessa grupper levt i Sverige under en mycket lång tid. Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, STR-T, har begärt att regeringen ska erkänna tornedalingar, kväner och lantalaiset som urfolk enligt artikel 1 i ILO-konvention 169. En sådan status skulle innebära ett folkrättsligt och formellt erkännande och bidra till att bevara och utveckla språket, identiteten och kulturen. Miljöpartiet anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning som tar ställning till om dessa grupper bör tillerkännas status som urfolk.

I regering var Miljöpartiet pådrivande för att ge tornedalingarnas riksförbund ett stöd för att göra en förstudie om en vitbok. Med utgångspunkt från det arbetet tillsatte vi därefter en sannings- och försoningskommission för granskning av kränkningar och övergrepp mot tornedalingar, kväner och lantalaiset. Kommissionens uppgift var att utreda den assimileringspolitik som bedrevs av svenska staten under 1800- och 1900-talen samt att verka för att minoritetens historiska erfarenheter synliggörs. Slutsatserna från kommissionens arbete behöver tas om hand för att ta konkreta steg mot försoning. Det är avgörande att såväl riksdag som regering tar detta arbete på största allvar. Lärdomar finns att dra från andra länder vars arbete med sannings- och försoningsprocesser mellan staten och minoriteter eller urfolk kommit längre.

I Europarådets granskningar har Sverige fått återkommande kritik för att inte i tillräckligt hög utsträckning erbjuda språkutbildning på minoritetsspråken. Bland annat vill rådet se ett utökat utbud av den tvåspråkiga undervisningen. Konsekvenserna av de problem som Europarådet uppmärksammat blir tydliga genom tornedalingars hämmade språkmöjligheter. I likhet med samer och sverigefinnar har tornedalingar, särskilt äldre, kunnat vittna om hur deras möjlighet att tala meänkieli kraftigt begränsats och hur de diskriminerats med grund i språk. Meänkieli hade under lång tid en låg status i Sverige

och riskerade nästan att försvinna. Att ge meänkieli status som minoritetsspråk har haft en positiv effekt på språkets fortsatta användning och utveckling. Nu är det av yttersta vikt att fortsätta att upprätthålla och stärka användandet av meänkieli. Fortfarande existerar knappt undervisning inom språket, annat än på enstaka platser. Det krävs fler utbildade lärare i meänkieli och ett regelverk som möjliggör distansundervisning. Miljöpartiet vill se över hur utbudet kan stärkas.

För att stärka tornedalingars rätt till sitt språk och sin kultur har Miljöpartiet varit med och stärkt anslagen till de nationella minoriteternas kultur betydligt. Det behövs dock en sammanhållande kraft för den tornedalska kulturen. Idag får bara en institution inom den tornedalska genren statligt bidrag för sin verksamhet och det är Tornedals-teatern. I finska Torneå finns Tornedalens museum, men många är av uppfattningen att det främst är inriktat på Haparanda, Övertorneå och Pajala och därmed inte fångar upp de norra delarna av Torne älv upp mot Kiruna. Därmed saknas en institution som på bred front samlar kunskap om de tornedalska frågorna. Miljöpartiet vill därför inrätta ett permanent center för tornedalsk historia och kultur. Region Norrbotten presenterade nyligen slutrapporten från projektet Kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset. Arbetet har skett i dialog med minoritetsgruppen och i rapporten presenteras förslag på prioriteringar och steg för att stärka tornedalsk kultur, bland annat genom att inrätta ett huvudmuseum för tornedalingar, kväner och lantalaiset. Vi anser att rapportens förslag är mycket intressanta och att regeringen bör inleda ett arbete med att förverkliga förslagen.

Utöka sverigefinnarnas rätt till kultur genom att bryta språkbytesprocessen

Sverigefinnar är den största av Sveriges fem nationella minoriteter och har en lång historia av att ha varit bosatta här. Många av dagens sverigefinnar är antingen födda i Finland eller barn och barnbarn till personer som invandrat från Finland under 1900-talet. Något som drabbat den sverigefinska minoriteten är att många har förlorat sina finska språkkunskaper och istället har svenska som sitt förstaspråk. Detta är en följd av språkbytesprocessen. Det svenska majoritetsspråket dominerar och finskan tenderar att vara ett språk som endast talas i hemmen och familjer emellan. Många sverigefinnar har aldrig eller bara bristfälligt fått lära sig att skriva och läsa på sitt modersmål i skolan. Det har förekommit en språkdiskriminering som stigmatiserat användandet av det finska språket.

Den största utmaningen för det finska språkets revitalisering i Sverige är att få fler unga sverigefinnar att använda, utveckla eller lära sig språket samt att bidra till att ge möjligheten och viljan att i sin tur föra vidare det till sina barn. För språkets revitalisering i Sverige är arbetet med insamling och tillgängliggörande av sverigefinska begrepp och termer som utvecklas inom ramen för den sverigefinska språkvården viktigt. Sverigefinnar har också lyft behovet av att stärka diskrimineringslagen genom att införa språk som diskrimineringsgrund.

Det råder brist på finstalande personal i till exempel äldreomsorgen, där det på grund av en åldrande finsspråkig befolkning i Sverige finns önskemål om och behov av att kommunicera på finska. Tillgången till finstalande personal behöver förbättras. Vi vill också tillsätta en utredning som bland annat ska se över om språk kan läggas till

som diskrimineringsgrund, en fråga som återkommande lyfts av representanter för den sverigefinska minoriteten.

Stärk urfolket samernas rättigheter

I tusentals år har det samiska folket bebott de norra delarna av Sverige, Norge, Finland och Kolahalvön i Ryssland – ett område som kallas Sápmi. Det är något som vi bör värna om och vara stolta över. Ändå har Sverige, liksom övriga länder inom Sápmi, haft ett problematiskt förflutet av förtryck och hårdför assimilering av och rasism mot det samiska folket. Samer och andra urbefolkningar utsätts för diskriminering och till och med idag har en stor del av den svenska befolkningen åsikter som är baserade på fördomar och okunnighet. För att minska diskrimineringen och stigmatiseringen av betydande delar av vår befolkning vill vi se ett större fokus på samernas livsvillkor genom historien och idag i skolundervisningen.

Under vår tid i regering och nu som oppositionsparti har Miljöpartiet arbetat intensivt med att främja samernas villkor och rättigheter. Vi ledde till exempel arbetet med att ta fram den nya konsultationsordningen, så att det nu finns en skyldighet att konsultera samer i frågor som berör dem med det uttalade syftet att komma överens. Miljöpartiet såg också till att en sanningskommission nu ska inrättas för det samiska folket och satsade betydande resurser på att stärka samisk kultur, utbildning och språk. Men vi är långt ifrån nöjda.

Utöver att fortsätta arbetet med ovan nämnda frågor krävs fler åtgärder. Vi vill bland annat inrätta en färdplan för svensk samepolitik och se till att samiska kvarlevor och offergåvor återbördas till det samiska folket. Vi vill också stärka rätten till mark och vatten och ratificera ILO-konvention 169 om ursprungsfolk och stamfolk, som Sverige fortfarande inte har förbundit sig till sedan den antogs av ILO 1989. Vi behöver också intensifiera arbetet för jämställdhet i det samiska samhället och bekämpa diskriminering och rasism och ta krafttag mot den psykiska ohälsan. Vi vill också inrätta en nordisk samekonvention, en gemensam nordisk bottenplatta av rättigheter. Mer detaljer om dessa förslag finns i kommittémotionen Politik för det samiska folket.

Amanda Lind (MP)

Jan Riise (MP)

Rasmus Ling (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Jacob Risberg (MP)

Camilla Hansén (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Katarina Luhr (MP)

Janine Alm Ericson (MP)